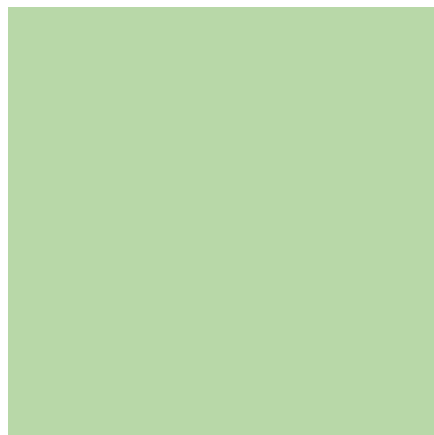
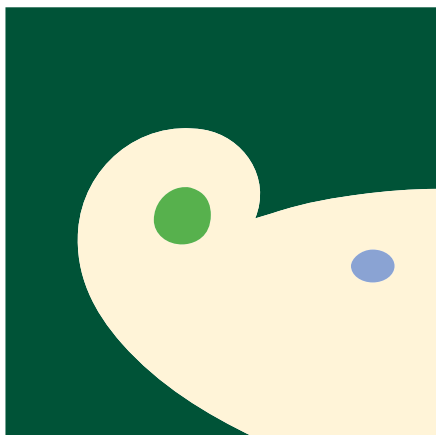
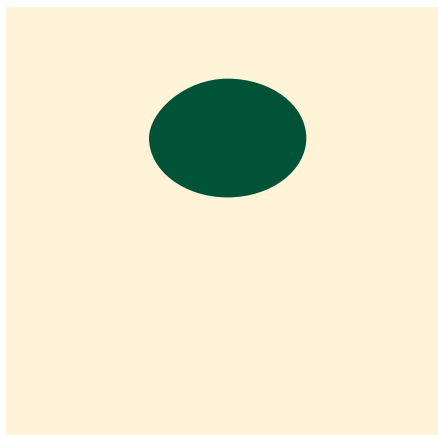
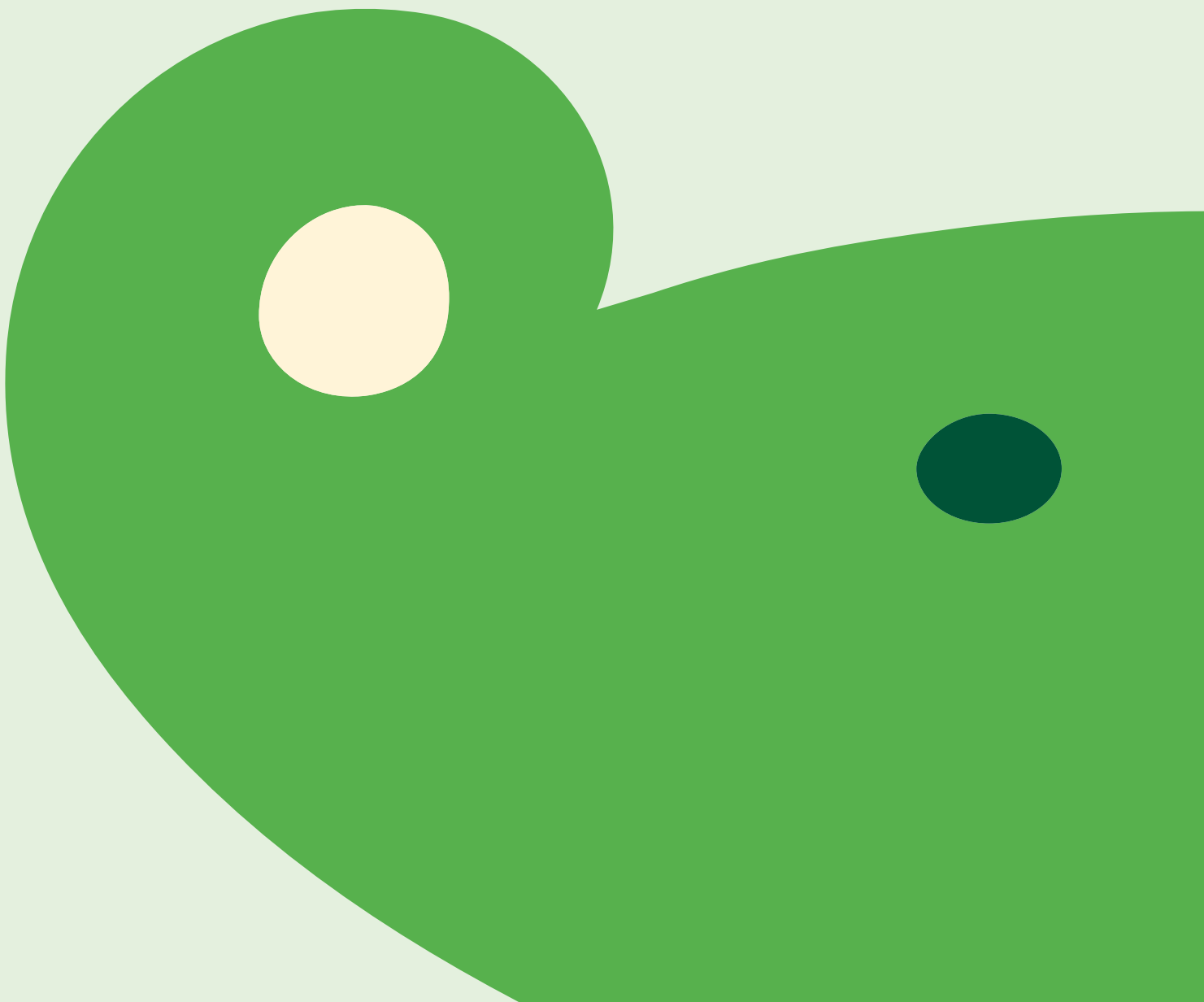

Kortversjon handlings- og økonomiplan 2022–2025

**Stram styring – gode
tjenester – langsiktig
omstillingsbehov**

Mye går i riktig retning og økonomien er god i 2021. Et høyt investeringsbehov de neste 10 årene med tilhørende vekst i lånegjelden og renteøkninger, kan gjøre den økonomiske situasjonen utfordrende på sikt. Utfordringsbildet er også knyttet til en aldrende befolkning og klimaendringer. Selv om økonomien er bra innværende år, legges det opp til fortsatt stram styring. Målet er å ha en mest mulig stabil drift, og samtidig fortsette med det langsiktige omstillingsarbeidet.

Gjenåpning etter pandemien, optimisme i næringslivet, synkende arbeidsledighet, fortsatt lav rente, vekst i boligmarkedet og høy skattevekst. Som kraftkommune er til og med høye strømpriser positivt for sandnesøkonomien. Mye går i riktig retning.

Ledere og medarbeidere har gjort en formidabel innsats under pandemien blant annet i skoler, barnehager, sykehjem og hjemmetjenesten. Stengt ned ved behov, organisert i grupper, sørget for godt renhold, drevet med smittesporing, vaksinert og ikke minst funnet effektive måter å håndtere situasjonen på i god sandnesånd.

Staten har bidratt med betydelige tilleggsbevilgninger til kommunenes håndtering av pandemien gjennom året. I tillegg er skatteveksten for alle landets kommuner mye høyere enn forutsatt i statsbudsjettet. Økonomisk sett vil derfor 2021 bli vesentlig bedre enn det kommunedirektøren la til grunn i sitt opprinnelige budsjettforslag.

Sammenlignet med andre kommuner har Sandnes fremdeles relativt lave inntekter og driver effektivt sammenlignet med ASSS-kommunene. Usikkerheten og den store skattesvikten i 2020 tilsa at det var behov for omstilling og omfattende budsjettkutt. Prosjektet Sandnes 2025 ble opprettet, og tjenesteområdene har omstilt og kuttet kostnader på til

sammen kr 182 millioner i 2021. Prosjektet Sandnes 2025 er avsluttet i sin opprinnelige form. Fra et fokus hvor vi måtte ta ned driften kjapt, jobber vi nå målrettet og langsiktig mot 2035 med omstilling og endringsprosesser i forhold til strukturer og endringsprosesser.

I Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett legges det som forventet opp til en innstramming i skatteveksten sammenlignet med 2021 gjennom lavere skattøre til kommunene. Anslag på frie inntekter ligger i nedre intervallgrense som ble gitt i kommuneproposisjonen. Dersom ny regjering øker inntektsrammene til kommunene i sin tilleggsproposisjon, anbefaler kommunedirektøren å styrke overføringen fra drift til investering slik at lånegjelden kan reduseres.

Sandnes har investert svært mye de siste årene, og store deler av bygningsmassen er oppgradert. Vedlikeholdsetterslepet er kraftig redusert, men det er lite midler til vedlikehold i driftsbudsjettet og det foreslås derfor en styrking. Lånegjelden er høy og vil fortsette å øke utover planperioden. Rentenivået går opp, og økte rente- og avdragsutgifter vil påvirke økonomien negativt framover.

Det legges fram en tiårig investeringsplan for å synliggjøre behovet for nye investeringer i skoler, barnehager, sykehjem,

boliger og annet. Med de konkrete behovene som er lagt inn for årene 2025-2030 vil lånegjelden, rente- og avdragsutgiftene øke ytterligere.

Utfordringsbildet framover er også knyttet til endret befolkningssammensetning. Samtidig som det blir flere eldre, blir det stagnasjon og nedgang i antall barn og unge.

Arbeidet med å skape gode omstillingstiltak i pleie- og omsorgssektoren fortsetter. Det inkluderer forebyggende tiltak, hjelp til selvhjelp, hverdagsmestring og tilrettelegging slik at eldre kan bo lengst mulig hjemme. Arbeidet med medvirkning hos brukere og pårørende i forebygging, rehabilitering og innretning av tjenestene fortsetter. Samtidig øker antall utskrivningsklare pasienter. Med den kraftige økningen i antall eldre og antall mennesker med demens, vil det bli behov for en vesentlig styrking av budsjettene til sektoren. Innsparingskrav på kr 27,3 millioner er derfor forskjøvet et år fram i tid.

De globale klima- og miljøutfordringene er godt kjent. Det er usikkert hvordan disse vil påvirke petroleumsnæringen og antall arbeidsplasser i vår region. Et sannsynlig scenario er at petroleumsnæringen vil miste mye av sin betydning som vekstmotor for norsk økonomi. Vår region er da spesielt utsatt.

Ny teknologi og metoder for karbonfangst kan bli banebrytende. Utvikling og utvinning av fornybare energiløsninger i kombinasjon med nye næringer, kan gi ny vekst framover.

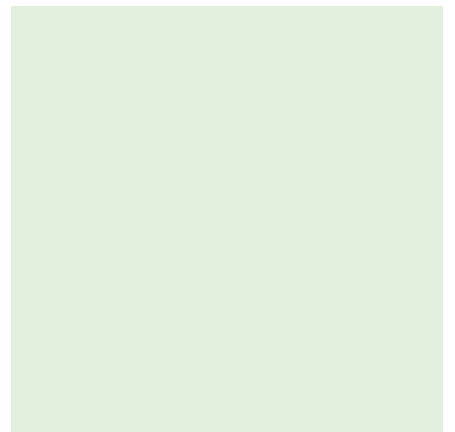
Klimautslippene må ned. For første gang i Sandnes legges det fram et klimabudsjett. Klimabudsjettet viser historiske utslipp i kommunen, hvor mye av klimagassutslippene som må reduseres for å nå måltallet på 40 prosent, og aktuelle tiltak for å redusere utslipp. Framover blir det viktig å finne fram til de gode tiltakene som virkelig monner.

Noen av tiltakene kommunen kan påvirke for å redusere utslippene er:

- karbonfangst på forbrenningsanlegget Forus energigjenvinning
- lavutslipp-kjøretøy i kommunal regi
- lavutslippsløsninger ved bygg og anleggsprosjekter i kommunal regi
- kjøp av varer og tjenester med redusert utslipp, reduksjon i reisevirksomhet, spesielt flyreiser.

KLIMABUDSJETT

Den økonomiske situasjonen sammenlignet med ASSS-kommunene

Sandnes har relativt sett lave disponible inntekter og driftes effektivt.

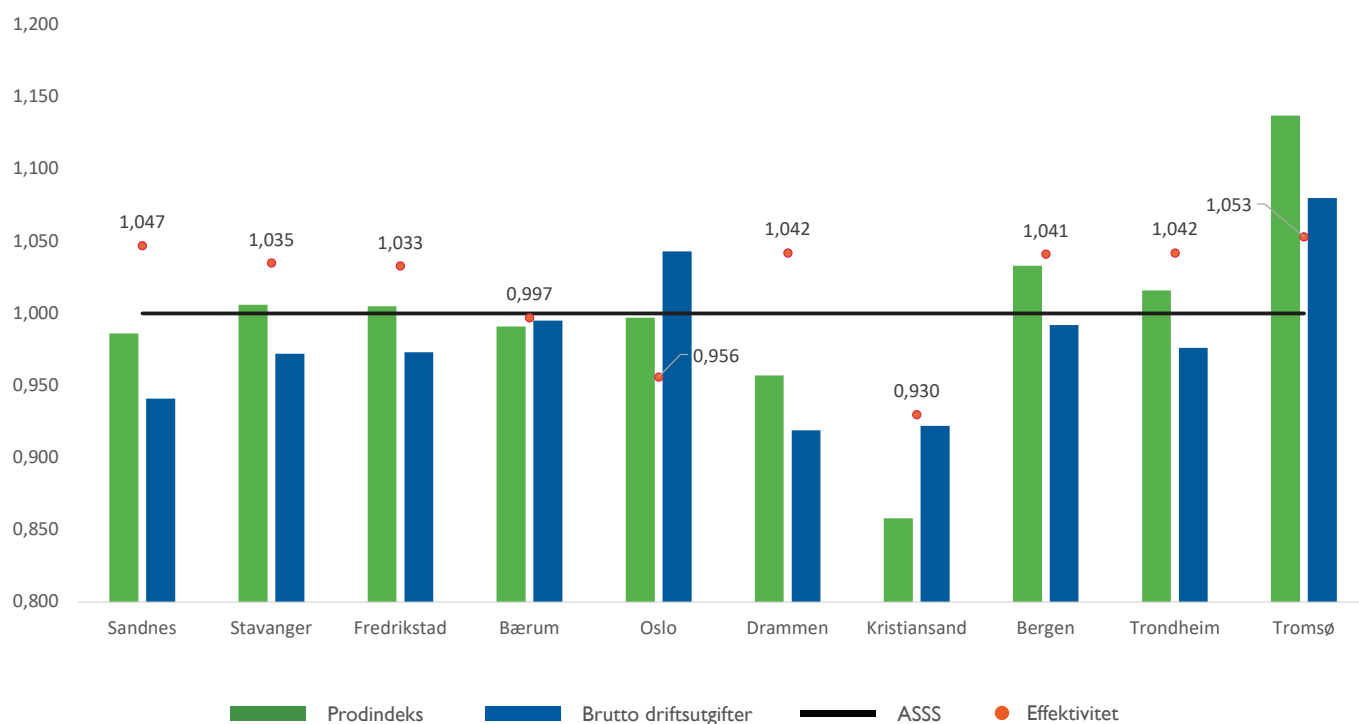
I 2020 hadde Sandnes inntekter som var kr 4480 lavere per innbygger enn landsgjennomsnittet, og manglet således kr 366 millioner på å ha inntekter som en landsgjennomsnittlig kommune.

Effektiviteten er 4,7 prosent høyere enn snittet for ASSS-kommunene. Sandnes er spesielt effektive (relativt sett lave utgifter og høy produksjon) innenfor barnevern (31 prosent over snittet for ASSS) barnehage (11,1 prosent over snittet for ASSS) og grunnskole (8,2 prosent over snittet for ASSS). Sandnes har utgifter, produksjon og effektivitet omtrent på snittet for ASSS innen pleie og omsorg.

Investeringer i skolebygg og boliger i tillegg til opprustning av sentrum, har trukket investeringsutgiftene spesielt mye opp de siste årene. Lånegjelden og rente- og avdragsutgiftene har derfor økt.

Sandnes har en relativ lav økning i brutto driftsutgifter, noe som både skyldes omstillingen kommunen har vært gjennom, men sannsynligvis også at øvrige ASSS-kommuner har brukt vesentlig mer midler til pandemien enn Sandnes.

Effektivitet, produksjon og brutto driftsutgifter

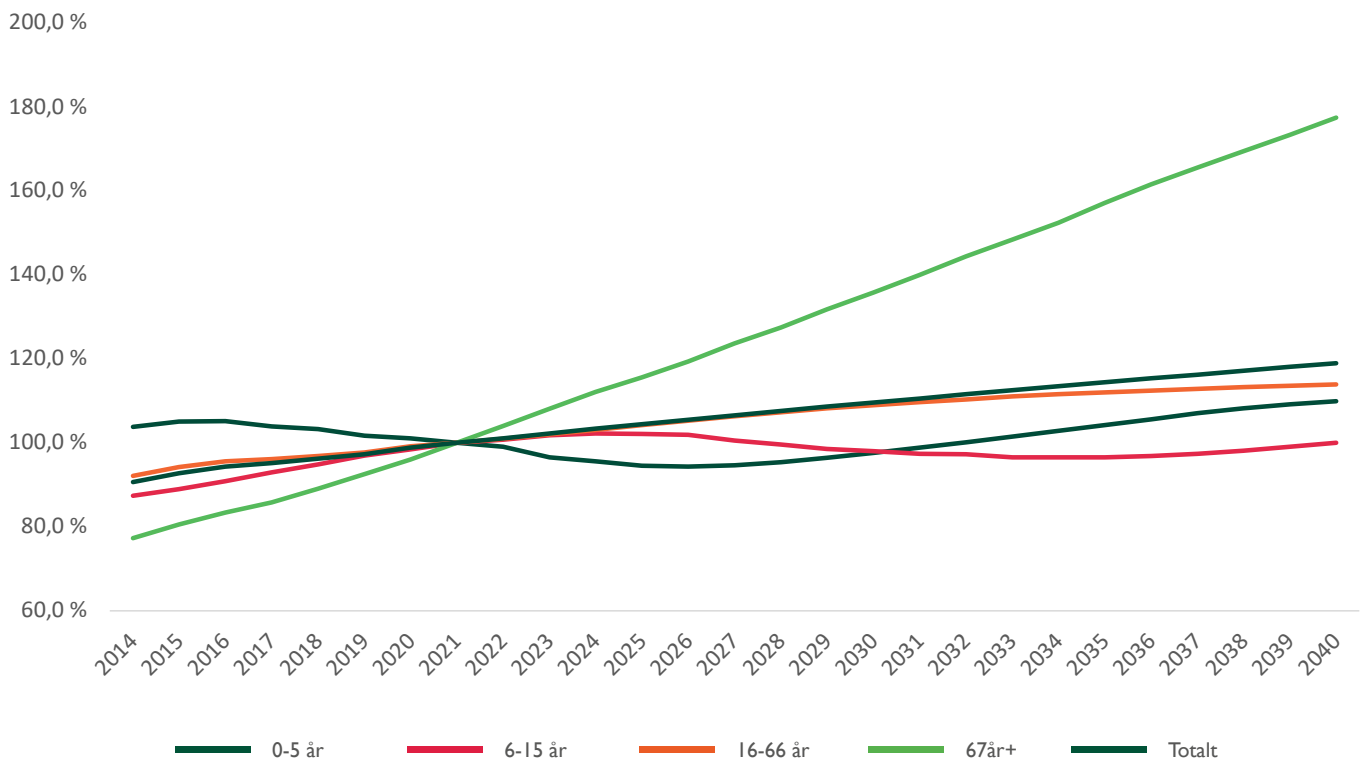
Befolkningsutvikling

Årets framskriving viser at Sandnes kommune i den kommende femårsperioden vil ha en vekst på mellom 1 og 1,1 prosent. Dette tilsvarer om lag 880 nye innbyggere hvert år. Det er sannsynlig at Sandnes kommune vil ha en svakere økning i befolkningsutviklingen fram mot 2040 enn tidligere antatt. Innbyggertallet i kommunen forventes likevel å være om lag 97 600 i 2040.

Sandnes kommune har en ung befolkning sammenlignet med mange kommuner, og om lag 27 prosent av innbyggerne er under 20 år. Andelen av befolkningen som er 67 år og eldre er 11 prosent i Sandnes, sammenlignet med 15 prosent på

landsbasis. Befolkningsprognosene viser at det framover vil bli høyest vekst blant eldre over 67 år (85 prosent fram mot 2040). Antall innbyggere over 80 år vil øke med 3480 personer, tilsvarende 149,5 prosent. Det fører til at behovet for tjenester vil øke mest i pleie- og omsorgssektoren.

De siste årene har kommunen hatt nettovækst både fra fødsels-overskudd og tilflytting til kommunen. Fødselsoverskuddet har vært stabilt, med en svak stigning, de siste 10 årene. Nettoinnflytting hadde en topp i 2012 med 1613 personer. I 2020 var nettoinnflyttingen til Sandnes på 332 personer.

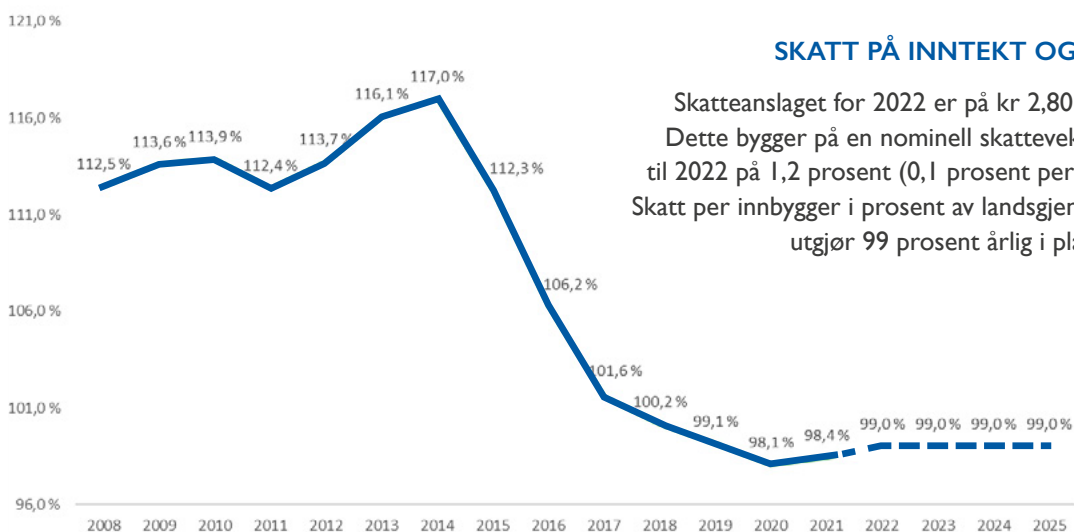
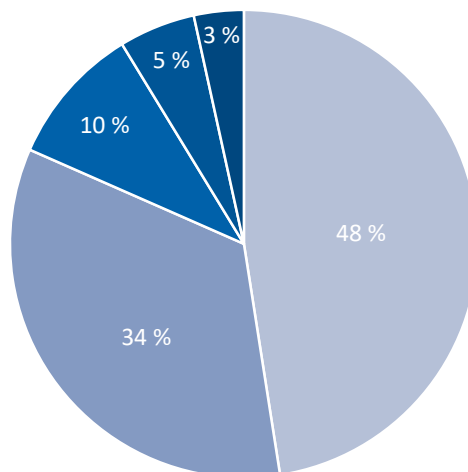
Hovedtall

DRIFTSINNEKTER 2020

Kommunens frie inntekter består av skatt og rammetilskudd som samlet utgjør 82 prosent. Salgs- og leieinntekter utgjør 10 prosent, mens overføring og tilskudd utgjør 5 prosent. Brukerbetalinger utgjør 3 prosent.

Driftsinntektene

- Skatt på inntekt, formue og eiendom (48 %)
- Rammetilskudd (34 %)
- Salgs- og leieinntekter (10 %)
- Overføringer og tilskudd fra andre (5 %)
- Brukerbetalinger (3 %)

SKATT PÅ INNTEKT OG FORMUE

Skatteanslaget for 2022 er på kr 2,801 milliarder. Dette bygger på en nominell skattevekst fra 2021 til 2022 på 1,2 prosent (0,1 prosent per innbygger). Skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet utgjør 99 prosent årlig i planperioden.

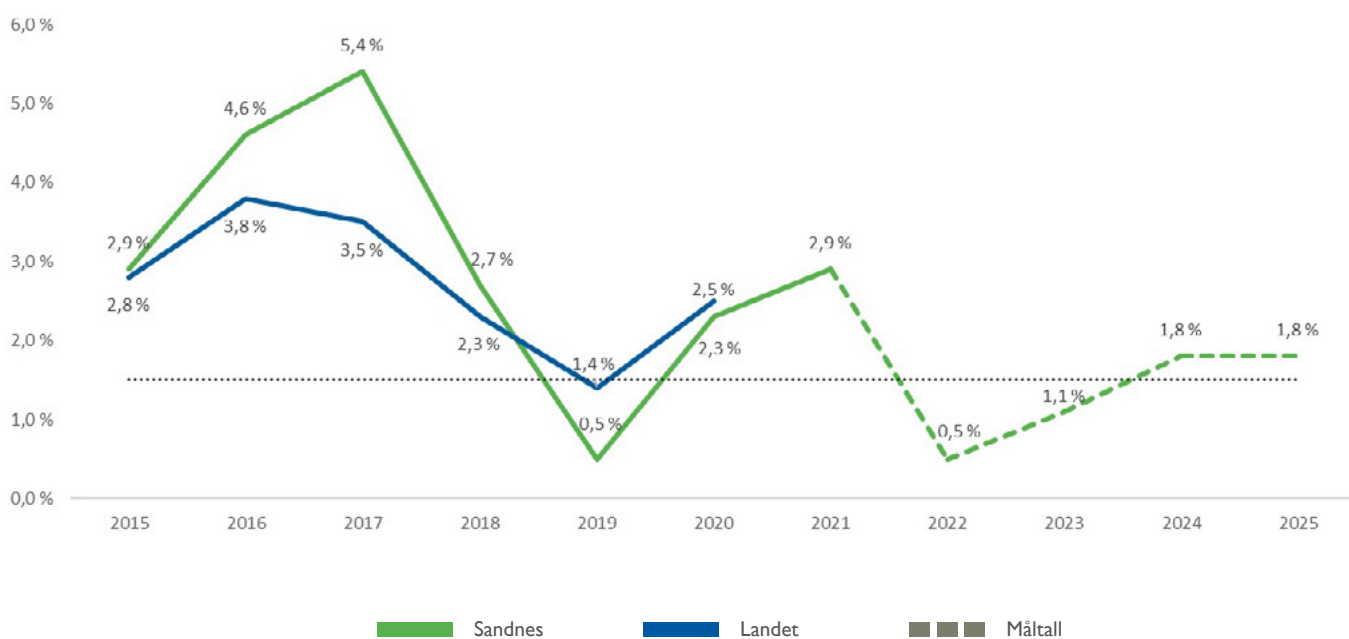
MÅL FOR ØKONOMISK BALANSE OG HANDLEFRIHET

Nøkkeltall	Mål
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	>1,5 %
Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene	>7 %
Arbeidskapital i prosent av driftsinntektene	10-15 %
Langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene	<110 %
Lån som betjenes av frie inntekter	<90 %
Sertifikatlån i prosent av langsiktig gjeld	<70 %
Netto lån med renteesponering i prosent av driftsinntektene	<20 %

NETTO DRIFTSRESULTAT

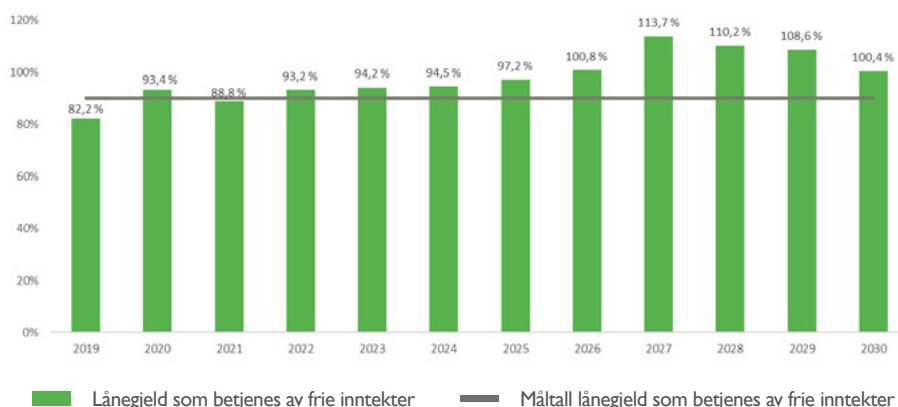
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene i kommunen måler hvor mye som er igjen fra driften til å dekke framtidige utgifter eller egenfinansiering av investeringer. I dagens situasjon, med lave inntekter, høye investeringer og store omstillings-

behov, er kommunedirektøren av den oppfatning at måltallet bør settes til 1,5 prosent i 2022. Kommunedirektøren legger fram et forslag til økonomiplan med netto driftsresultat i 2022 på 0,5 prosent, økende utover i perioden.

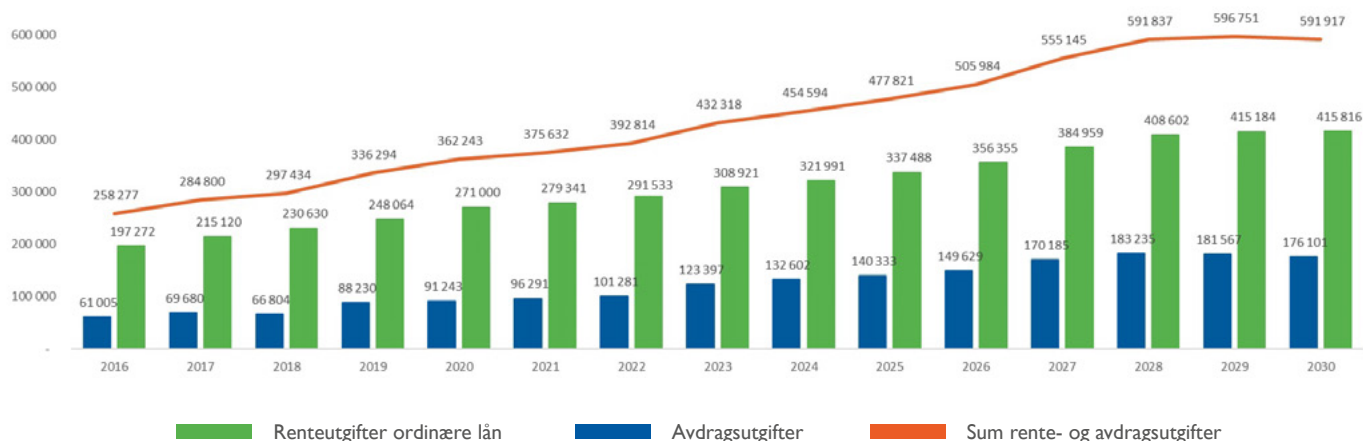
LÅNEGJELD

Lånene som kommunen må betjene ved hjelp av frie inntekter, øker fra kr 4,3 milliarder i 2021 til kr 5 milliarder i 2025, tilsvarende 97,2 prosent av de frie inntektene.

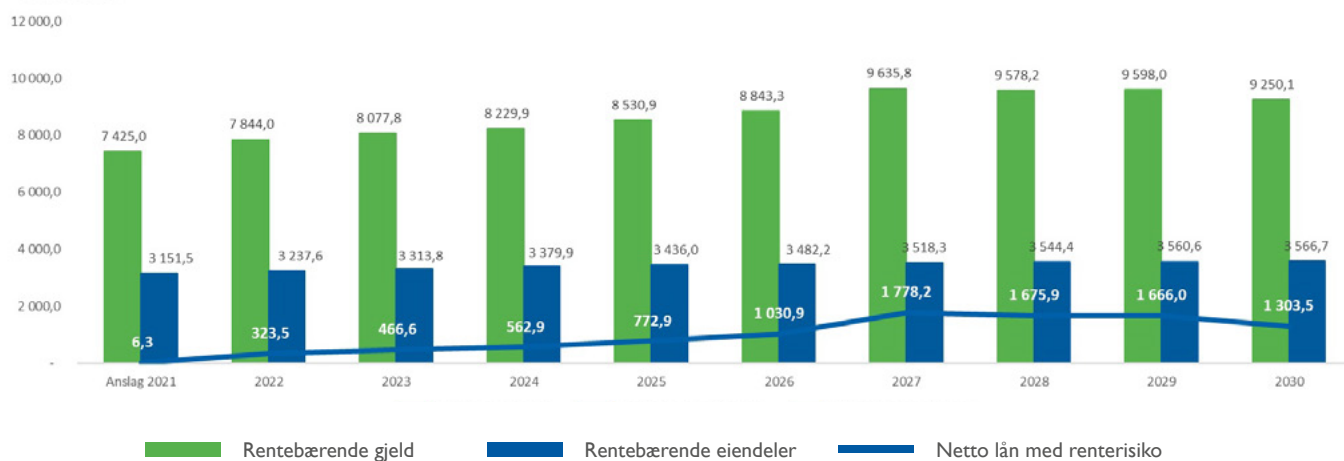
Økt lånegjeld og økende rentenivå medfører at rente- og avdragsutgifter øker med kr 85 millioner i planperioden, og med kr 199,1 millioner fram mot 2030.

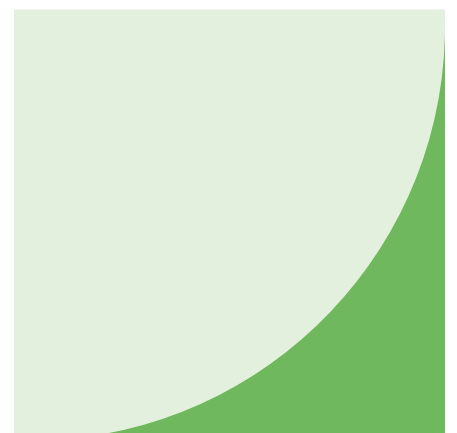
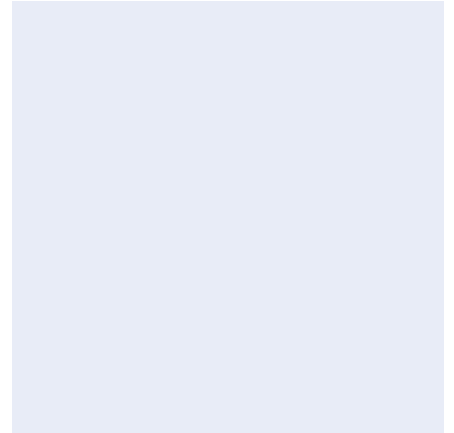
Rente- og avdragsutgifter 2016-2030

Kommunens netto lån med renterisiko er ved utgangen av 2021 tilnærmet lik null. Ved utgangen av 2030 vil netto lånegjeld med renterisiko være kr 1,3 milliarder.

Renterisiko

Investeringer

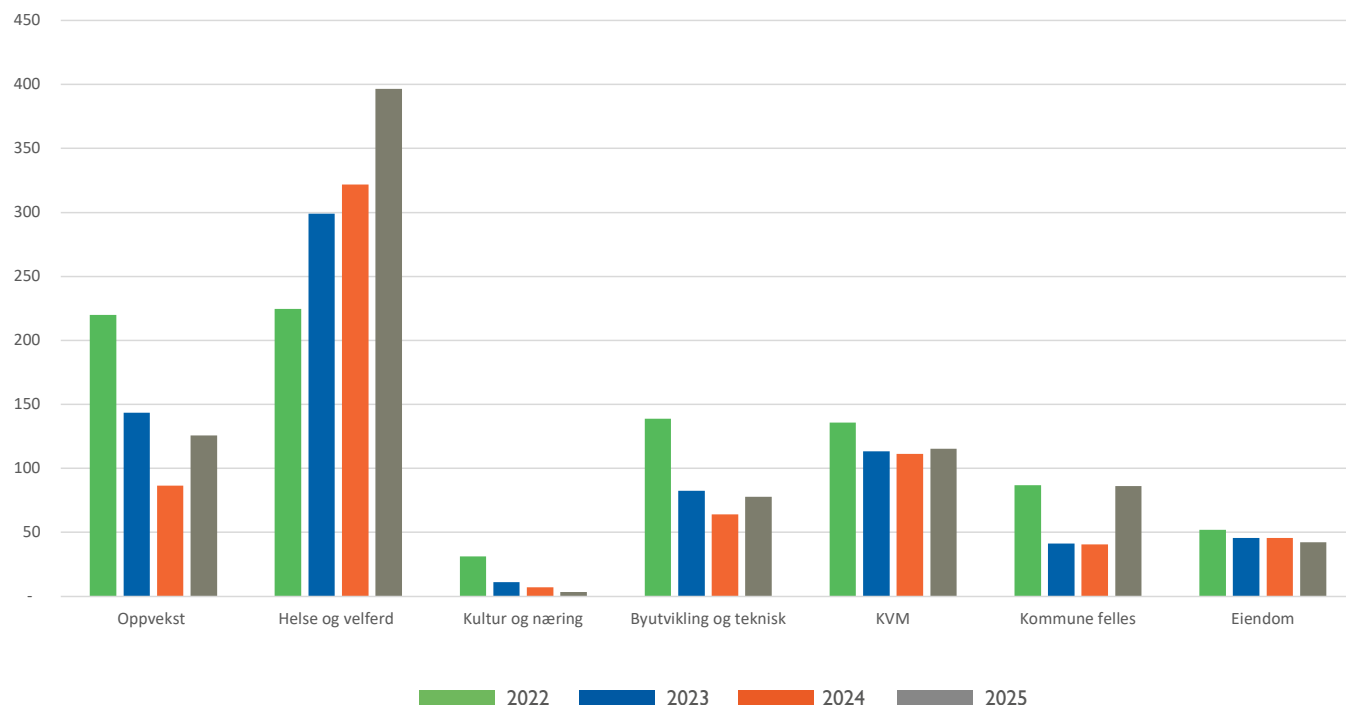
Investeringsnivået i planperioden summerer seg til kr 3,1 milliarder kroner. Dette er om lag kr 400 millioner kroner mer enn forrige planperiode. Økningen, sammenlignet med forrige planperiode, skyldes i hovedsak flere investeringer innen helse og velferd, økende utover i perioden. Sammenlignet med planperioden for 2019–2023, er det en nedgang på om lag kr 700 millioner i investeringsnivå.

Etter flere store skoleprosjekt i de siste planperioder, satses det videre på barn og unge i Sandnes. Det er lagt inn midler til utvidelse av Sandved skole til B28-skole og planlegging av nye utvidelser av skoler i sentrum og Riska-området. Det er også lagt inn midler til nye barnehageplasser i sentrum.

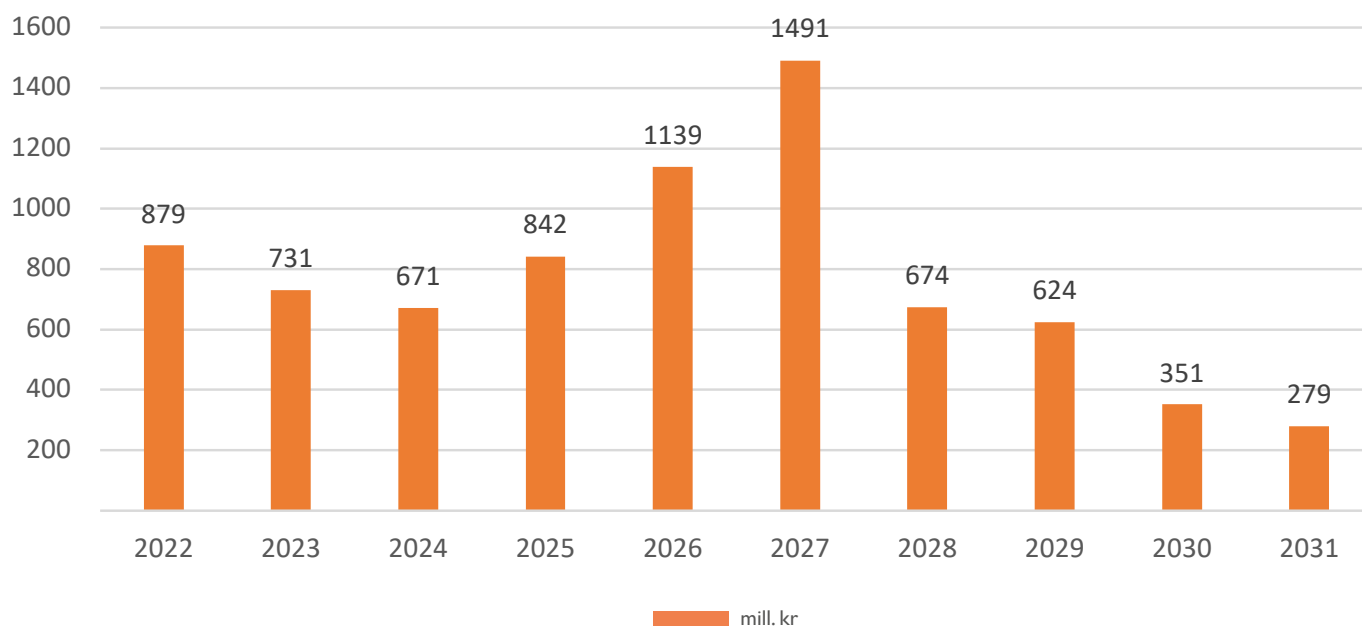
Innen helse og velferd er det lagt inn midler til bygging av ett bo- og aktivitetssenter med 60 plasser i slutten av planperioden. Det er også lagt inn planleggingsmidler til 120 nye plasser i bo- og aktivitetssentre for å øke antall heldøgns plasser. Dekningsgraden reduseres imidlertid fra 21,7 prosent i 2021 til 17,5 prosent i 2032. I henhold til boligsosial handlingsplan investeres det i ulike typer boliger til grupper som har vanskelig for å skaffe egen bolig. For å dekke dette behovet blir det både kjøpt brukte og nye boliger samt bygget småhus.

Kommunedirektøren har lagt fram en oversikt over investeringsbehov som vil komme utover i planperioden. Formålet er å synliggjøre investeringsbehov i en tidshorisont på ti år, for å møte de økende behovene knyttet til vekst og demografisk utvikling. Eksempler på investeringer etter planperioden er ny skole på Riska og Trones, to nye bo- og aktivitetssentre og ny stor barnehage.

BRUTTO INVESTERINGER 2021–2024 (TUSEN KR)

INVESTERINGSNIVÅ 10-ÅRSHORISONT

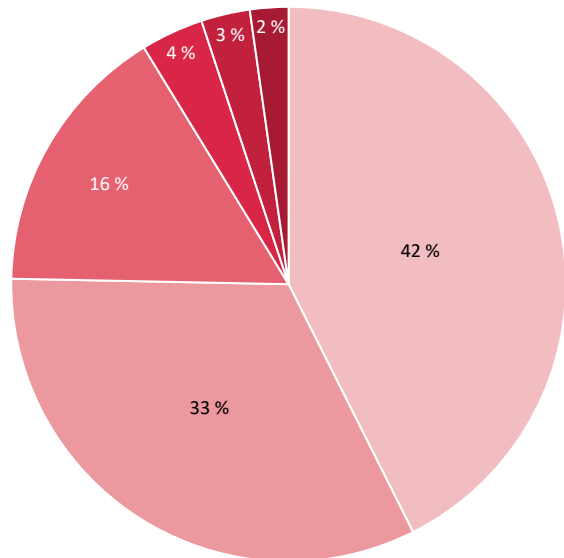
Driftsbudsjett

DRIFT

Netto driftsbudsjett for tjenesteområdene utgjør kr 4,7 milliarder kroner i 2022. Driftstiltakene utgjør kr 265 millioner, økende til kr 313 millioner i 2025.

Netto driftsutgifter

- Oppvekst – kr 2,1 milliarder (42 %)
- Helse og velferd – kr 1,6 milliarder (33 %)
- Sentrale staver, politisk virksomhet og fellesutgifter – kr 0,8 milliarder (16 %)
- Organisasjon og økonomi – kr 0,2 milliarder (4 %)
- Kultur og næring – kr 0,1 milliarder (3 %)
- Byutvikling og teknisk – kr 0,1 milliarder (2 %)

ENDRING NETTORAMMER

	2021	2022	Endring i netto ramme
Oppvekst	1 984 421	2 055 060	70 639
Helse og velferd	1 524 867	1 578 866	53 999
Sentrale staber, politisk virksomhet og fellesutgifter	619 683	769 518	149 835
Byutvikling og teknisk	123 429	137 332	13 903
Organisasjon	119 978	134 905	14 927
Kultur og næring	108 565	108 070	-495
Økonomi	41 771	41 269	-502
Totalsum	4 522 714	4 825 020	302 306

Noen av de viktigste tiltakene innen drift og investering.

Oppvekst

Drift

- En ekstra skoletime i naturfag på ungdomstrinnet skoleåret 2022/2023, kr 1,9 millioner i 2022, økende til kr 4,6 millioner fra 2023.
- Oppvekstadministrativt (IST)- og timeplanssystem, drift og utvikling, kr 2,1 millioner fra 2022.
- Tilskudd til private barnehager, kr 14,5 millioner fra 2022.
- Ny kommunal barnehage i sentrum 2024, kr 6,7 millioner i 2024, økende til kr 16 millioner i 2025.
- Barnevernsreformen, kr 36,7 millioner til barne- og familieenheten fra 2022.
- Barne- og familieenheten, 3 årsverk i avdeling undersøkelse oppfølging fra 2022.
- Tiltakspakker barn og unge, kr 11 millioner i 2022 og 2023.
- Tiltak for barn og unges psykiske helse, lavterskeltilbud, kr 1 million fra 2022.

Investeringer

- Ombygging og utvidelse til B28 – Sandved skole, kr 218 millioner. Ferdigstilles 2023.
- Mulighetsstudie sentrumsskoler. Ferdigstilles 2022.
- Regulering Trones til B35-skole, og utvidelse, kr 600 millioner, estimeres ferdigstilt 2027.
- Utredning avlastningsskole, Trones/sentrum. Ferdigstilles 2025.
- Planleggingsmidler til skole i Riska-området i planperioden, estimert ferdigstillelse i 2028.
- Utredning skolestruktur Lura, inkludert alternativvurdering estimert ferdigstillelse 2026.
- Nye barnehageplasser i sentrum, kr 87 millioner. Ferdigstilles 2024.
- Planleggingsmidler til ny helsestasjon. Ferdigstilles 2025.
- Langgata 72 jordmortjenester. Ferdigstilles 2022.
- Oppgradering bygningsmasse og utendørsanlegg, skoler og barnehager, årlig bevilgning som summeres til totalt kr 85 millioner i perioden.

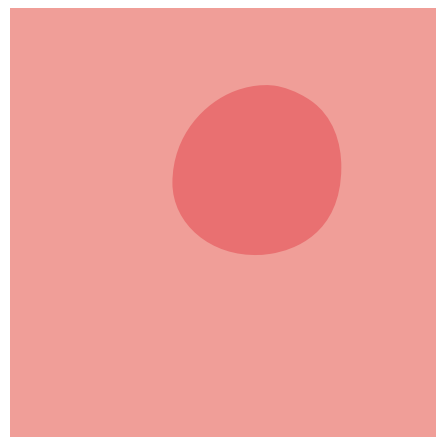
Helse og velferd

Drift

- Økt satsing på hjemmetjenester, kr 10 millioner i 2022, økende til kr 20 millioner fra 2023.
- Samordning, 2 årsverk inkludert barnekoordinator i 2022, økende til 3 årsverk fra 2023.
- Styrking natt på Sandnes helsesenter, kr 1,4 millioner fra 2022.
- Opprettelse av rådgivende enhet for rus-saker, kr 1,5 millioner fra 2023.
- Omstilling 2025, kr 27,3 millioner, finansieres ved bruk av fond i 2022.

Investeringer

- Nye sykehjemsplasser på Sørbø Hove, kr 294 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Bofellesskap for unge funksjonshemmede, 9 plasser, kr 75,4 millioner. Ferdigstilles 2023.
- Foreldreinitiativ 3, 9 boenheter, kr 54 millioner. Ferdigstilles 2024.
- Omsorgsboliger med døgntjenester for personer med store atferdsutfordringer, 5 plasser, kr 47 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Boligsosial handlingsplan, årlig bevilgning med samlet gjennomføring i planperioden på kr 480 millioner.
- Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsgjerd aktivitetssenter, kr 165 millioner. Estimert ferdigstillelse 2026.

Kultur og næring

Drift

- Økt tilskudd til barn og unges kommunestyre, kr 165 000 fra 2022.
- Medlemskap i New Kaupang, kr 100 000 fra 2022.

Investeringer

- Rehabilitering av Langgata 76, Frivilligsentralen, kr 15 millioner. Ferdigstilles 2022.
- Lysrigg Sandnes kulturhus, kr 19 millioner. Ferdigstilles 2022.
- Teknisk utstyr Sandnes kulturhus, liten sal, kr 7,2 millioner. Ferdigstilles 2023.
- Teknisk utstyr Sandnes kulturhus, foaje, kr 4 millioner. Ferdigstilles 2024.

Byutvikling og teknisk

Drift

- Overtakelse av nye grøntanlegg/nærmiljøanlegg og lekeplasser, kr 1,5 millioner i 2022, økende til kr 4 millioner i perioden.
- Systematisk rensing av bekkeinntak og sluker på offentlige friarealer og veier, kr 0,7 millioner fra 2022.
- Isbane på Ruten, kr 1,3 millioner fra 2022.
- Overføring til spillemiddelfond, kr 0,7 millioner fra 2022.

Investeringer

- Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark, kr 12,3 millioner. Ferdigstilles 2022.
- Utvidelse av Høyland kirkegård, kr 29 millioner. Ferdigstilles 2024.
- Giskehallen I rehabilitering, kr 35 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Legge om gressbaner til kunstgressbaner, kr 10 millioner. Ferdigstilles i 2025.
- Utredningsmidler til ishall, eventuelt kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall, kr 3,5 millioner. Ferdigstilles 2023.
- Etablering av parkdrag langs Elveparken, kr 10 millioner. Ferdigstilles 2024.
- Utskiftning av Bråstein bru, kr 10,5 millioner. Ferdigstilles 2022.
- Opparbeiding av aktivitetsanlegg/discgolfbane. Ferdigstilles 2022.

Byutvikling og teknisk

Investeringer, Klima, vann og miljø

- Sanering Espedalsveien–Odinsgate med flere, kr 32 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Omlegging hovedkloakken på strekningen Ganddalsgaten–Vågsgata, kr 22 millioner. Ferdigstilles 2022.
- Hoveveien med tilgrensende nedslagsfelt, kr 46 millioner. Ferdigstilles 2023.
- Sanering avløp jernbanen pumpestasjon – Gjesdalveien, kr 47 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Bussveien, nødvendig flytting og oppgradering av vann- og avløpsledninger, kr 56 millioner. Ferdigstilles 2025.
- Oppgradering vann og avløpsledninger, Oalsgata, kr 39 millioner. Ferdigstilles 2025.

Stab- og støttefunksjoner

Drift

- Lærlingordning, kr 5 millioner i 2023, økende til kr 15 millioner i perioden.
- Ny IT-plattform og videre drift, kr 12,6 millioner i 2022, synkende til kr 7,9 millioner i perioden.
- HMS, styrking 1 årsverk fra 2022.
- Folkehallene, drifts- og leieavtale 5 anlegg, kr 2,1 millioner i 2022.
- Rogaland brann og redning IKS (RBK), kr 7,2 millioner i 2022.
- Filmkraft Rogaland AS, driftstilskudd, kr 1,9 millioner fra 2022.
- Reversering av tidligere innsparingskrav for å skjerme andre tjenesteområder for kutt, kr 15,2 millioner fra 2022.

Egenbetalinger og gebyrer

Det foreslås følgende endringer i egenbetalinger og gebyrer:

- Foreldrebetaling barnehage økes fra kr 3 230 til kr 3 315 per måned (2,6 prosent).
- Foreldrebetaling SFO økes fra kr 3 010 til kr 3 139 per måned (100 prosent plass).
- Praktisk bistand i hjemmet øker med mellom 2,4 og 2,5 prosent.
- Husleien i kommunale boliger økes fra kr 6 315 til kr 6 390 per måned (1,2 prosent).
- Trygghetsalarm for de med lavest inntekt er uendret på kr 120.
- Forbruksgebyr vann reduseres med 4,5 prosent.
- Forbruksgebyr avløp reduseres med 6,6 prosent.
- Gebyr på hage- og matavfallsbeholdere økes med 1,9 prosent.
- Gebyr på bioavfallsbeholder øker med 8,7 prosent.
- Gebyr på restavfallsbeholdere øker med 13,2 prosent 2022.

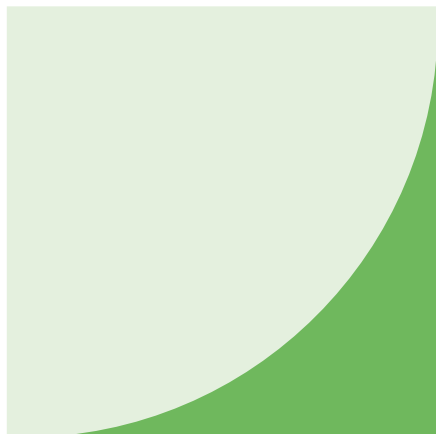
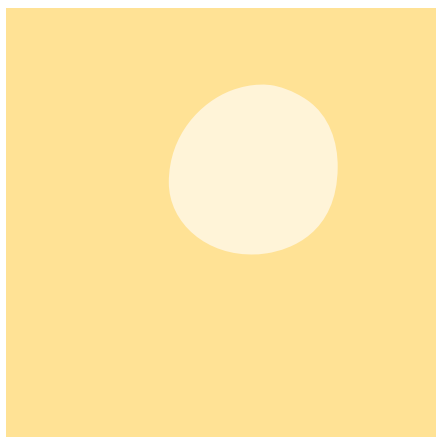
Hvor mye øker gebyrene for en familie?

Eksempel: Familie på fire. Ett barn i barnehage og ett barn i SFO heltidsplasser.
Enebolig på 175 kvadratmeter. Kostnad per måned.

År	2021	2022	endring i kroner	endring i prosent
Ett barn i barnehage	kr 3 230	kr 3 315	kr 85	2,6 %
Ett barn i SFO: 1 betalingsfri måned og søskenmoderasjon på 15 %	kr 2 559	kr 2 668	kr 110	4,3 %
Gebyr vann, avløp, renovasjon (240 liter avfallsbeholdere) og feiing	kr 1 026	kr 1 045	kr 19	1,9 %
Ett barn 1 til 1 undervisning kulturskolen	kr 292	kr 292	kr 0	0,0 %
SUM	kr 6 770	kr 7 321	kr 214	

Eksempel: Aleneforsørger med to barn. Begge i barnehage heltidsplasser.
120 kvadrat rekkehus. Kostnad per måned.

År	2021	2022	endring i kroner	endring i prosent
Barn 1 barnehage	kr 3 230	kr 3 315	kr 85	2,6 %
Barn 2 barnehage søskenmoderasjon på 30 %	kr 2 261	kr 2 320	kr 60	2,6 %
Gebyr vann, avløp og renovasjon (nedgravd avfallsanlegg)	kr 609	kr 607	kr -2	-0,3 %
Ett barn gruppeundervisning kulturskolen	kr 250	kr 250	kr 0	0 %
SUM	kr 6 319	kr 6 492	kr 142	

Flere detaljer finnes i vedlegg til økonomiplan 2022–2025.

Fullstendig forslag til økonomiplan 2022–2025 www.sandnes.kommune.no/okplan2022

Politisk behandling av økonomiplanen:

Administrasjonsutvalget og formannskapet: 22. november

Kommunestyret: 13. desember

Andre områder:

Sandnes kirkelige fellesråd, økonomiplan 2022–2025 sak 22/21

